

การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิด
ของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPMENT OF A LITERATURE CURRICULUM FOR ENHANCING
EMPATHY OF LOWER SECONDARY STUDENTS

ธนชพร พุ่มภชาติ

Thanachaporn Pumpachart

ดนุลดา จามจุรี

Danulada Jamjuree

จิตรา ดุษฎีเมธา

Jitra Dudsdeemaytha

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

เปรม สวนสมุทร

Pram Sounsamut

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: thanachaporn.p21@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 3 ระยะ ระยะที่ 1 สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการสนองตอบอย่างเหมาะสม ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฯ ขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม โดยประยุกต์แนวคิดการวิธีสอนวัฏจักรวรรณกรรม การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความรู้ จากนั้นนำไปศึกษานำร่อง

* Received 15 November 2020; Revised 23 March 2021; Accepted 23 March 2021

ผลการวิจัยระยะนี้พบว่า หลักสูตรฯ ประกอบด้วย เป้าหมายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ ภาพยนตร์ เรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์ โดยแต่ละหน่วยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน 2) การเรียนรู้วรรณกรรมโดยประยุกต์แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม 3) การเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ และ 4) การสะท้อนคิด และการประเมินผลการเรียนรู้ ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 คน เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฯ โดยใช้ Repeated - Measure ANOVA พบว่า พัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดสูงขึ้นตามช่วงระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันจากการวัดซ้ำอย่างน้อย 2 ช่วงระยะเวลา ($F = 132.132$, $df = 2.245, 56.134$, $p = .00$)

คำสำคัญ: หลักสูตรวรรณกรรม, การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น, นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop empathy characteristics among lower secondary school students; 2) to develop a literature curriculum to enhance empathy characteristics among lower secondary school students; and 3) to study the effectiveness of the literature curriculum to enhance the empathy characteristics. The research design was research and development (R&D), which was divided into the following three phases: Phase I: the researcher synthesized theoretical frameworks and interviewed the experts in the fields. The results showed that there were three characteristics of empathy characteristics among lower secondary school students, which included: 1) understanding the feelings and behavior of others; 2) consideration; and 3) appropriate responses. Phase II: the researcher developed the curriculum from Social Constructivism by adapting the Literature Circle approach, Transformative Learning, and Empirical Learning for Literacy and then conducting the pilot study. The results demonstrated that the curriculum was comprised of four units, based on genre, such as movies, short stories, novels, and poetry. There were four learning procedures in each unit. They were 1) specifying learning objectives according to the interests of students; 2) studying literature through the use of the Literature Circle; 3) applying and connecting to lessons learned for new situations; and 4) reflective practice and learning evaluation. Phase III: the

researcher utilized the curriculum with the sample group of 26 students in order to evaluate the effectiveness of the curriculum by using Repeated - measure ANOVA. It was found that the development of enhanced empathy increased during the course significantly at .05. The were different average values from using Repeated-measure at least twice. ($F = 132.132$, $df = 2.245, 56.134$, $p = .00$)

Keywords: Literature Curriculum, Enhanced Empathy, Lower Secondary School Students

บทนำ

การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย ครูมักใช้วิธีการสอนตามหนังสือและตำราเป็นหลัก เน้นให้นักเรียนท่องจำ ทำความเข้าใจเนื้อหาด้วยการสอนแบบบรรยาย ให้นักเรียนอ่านและสรุปเนื้อหาไปพร้อมกัน แล้วให้ทำแบบฝึกหัดเพื่อประเมิน การฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก (พรณรอง รัตนไชย, 2555) การเรียนรู้วรรณกรรมมุ่งพัฒนาทักษะการใช้ภาษา การประเมินผลก็มุ่งเน้นไปที่การทดสอบความสามารถทางภาษา เช่น การแปลความหมายคำศัพท์ ไวยากรณ์ การอ่านเพื่อสรุปใจความ แต่การเรียนรู้วรรณกรรมไม่ใช่เพียงการพัฒนาความสามารถทางภาษาและการสื่อสารเท่านั้น แต่วรรณกรรมยังสามารถใช้ในการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ การคิดไตร่ตรอง การแก้ปัญหาการทำงานร่วมกัน เป็นต้น (Perry, M.S., 2019) ซึ่งเป็นการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมของมนุษย์ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณที่นักปราชญ์อย่างโสกราตีส อริสโตเติล และเพลโต กล่าวว่า การเรียนรู้วรรณกรรมเป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื่องจากวรรณกรรมเปรียบเป็นกระจกสะท้อนสังคมและชีวิตของมนุษย์และย่อโลกมาให้เราเรียนรู้ การเรียนรู้วรรณกรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งในการเรียนรู้ชีวิตจะได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมของคนหนึ่ง ย่อมเกี่ยวโยงไปถึงคนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่ตนเองและคนอื่นอีกหลายคน โดยปกติแล้วผู้เสพวรรณกรรมจะนำประสบการณ์ของตนมาพิจารณาเทียบเคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวรรณกรรม ซึ่งจะปรุงแต่งความคิดและกระตุ้นเตือนให้ผู้นั้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งทำให้จิตใจของคนได้รับการกล่อมเกลาความรู้สึกนึกคิดไปในทางที่ดีขึ้นได้เพราะทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่กระตุ้นเตือนหรือให้ข้อคิดสอนใจ วรรณกรรมจึงช่วยยกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น (สิทธา พินิจภูวดล และ นิตยา กาญจนวรรณ, 2520); (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2549) ดังนั้น การศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วโลกกำหนดให้มีการเรียนการสอนวรรณกรรมในหลักสูตร เพราะเมื่อนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณกรรม เขาจะเห็นภาพสะท้อนของเหตุการณ์และโลกผ่านถ้อยคำหรือเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดออกมา เมื่อเขารู้สึกและรับรู้ข้อมูลบางอย่างที่สามารถตอบสนองต่อประสบการณ์และมุมมองของตน จะทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ (Hodges, G.C., 2010); (Eaglesstone, R.,

2019) หากนักเรียนได้เรียนรู้วรรณกรรมด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ย่อมจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจความเป็นไปในชีวิตผ่านภาพจำลองที่ผู้แต่งวรรณกรรมสร้างขึ้น และสามารถแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทำให้วัยรุ่นมีปัญหา เช่น ความวิตกกังวล อารมณ์แปรปรวน ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างตนเองและผู้อื่น (สุภาพร เทพยสุวรรณ, 2651); (วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2555) จึงก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา เห็นได้จากผลการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2561 ของโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่า มีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษาปีละประมาณ 6 แสนคน ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลกที่มีสัดส่วนนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 (กองบรรณาธิการ The Standard Team, 2561) ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนว่า นักเรียนที่เป็นวัยรุ่นมีความศึกษาค้นคว้า อยากรู้อยากลอง ขาดความสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม และขาด “Empathy” ในที่นี้จะขอใช้คำภาษาไทยว่า “การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตของเด็กและวัยรุ่น (World Health Organization, 1997) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในด้านความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Cross - Cultural Understanding) จะทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่าเราและเขาคือคนต่างก็เป็นพลเมืองโลกเช่นกัน จึงส่งผลให้บุคคลที่มีการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นจึงเป็นทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skill) ที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต ครูสามารถพัฒนานักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนบูรณาการทักษะดังกล่าวกับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ และสามารถพัฒนาโดยการสอนทักษะโดยตรงที่เป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา (มนตรี อินตา, 2562); (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557)

การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเป็นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของมนุษย์ และสามารถสังเกตได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สอดคล้องและสามารถนำมาเป็นฐานคิดในการพัฒนาหลักสูตร คือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) ที่เชื่อว่า นักเรียนสามารถสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งหากใช้วรรณกรรมเป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เป็นภาพสะท้อนของชีวิตมนุษย์และสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้จะเป็แนวทางในการเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาอื่น ๆ นำหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การคัดเลือกโรงเรียนที่ดำเนินการทดลองหลักสูตร ดำเนินการคัดเลือกจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 224 โรงเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการเป็นสถานที่ทดลองหลักสูตร และผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมการทดลอง คือ โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2561 (หมายเลขรับรอง SWUEC/E-316/2561) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการจับสลากรายชื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 35 คน จากนั้นติดต่อนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ผลปรากฏว่ามีนักเรียนที่เข้าร่วมการทำลองใช้หลักสูตรจำนวน 26 คน มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ หลักสูตรวรรณกรรม
2. ตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดกับผู้อื่นเพื่อกำหนดกรอบคุณลักษณะแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านจิตวิทยาการศึกษาและครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีประสบการณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) จัดระเบียบข้อมูล ตีความ ให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant Statements) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) แล้วนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง (Member Checking) จากนั้น สร้างแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินพฤติกรรมกำหนดระดับ (Behaviorally Anchored Rating Score : BARS) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตรวจสอบพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินและการใช้ภาษา ด้วยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 เมื่อนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อพิจารณาความเที่ยง (Reliability) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน และวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบประเมินด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการศึกษาพบว่า มีค่าอยู่ที่ 0.85 นอกจากนี้ คำนวณค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter – Rater Reliability) ได้แก่ 1) ผู้วิจัย 2) ครูระดับชั้นที่เข้าร่วมการวิจัย และ 3) นักเรียนประเมินตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการศึกษาพบว่า มีค่า (r) = .97 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ออกแบบหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อการรู้หนังสือ แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มาใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นคัดเลือกวรรณกรรมที่เสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวรรณกรรมไทย ประเมินความเหมาะสม จากนั้น จัดทำโครงร่างหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง

2.2 ศึกษาสำรวจ (Pilot study) ดำเนินการศึกษานำร่องจำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งแรกนำหลักสูตร ไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนวมินทราชูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร จากนั้นนำไปศึกษานำร่องครั้งที่ 2 กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศิลาจาร

พัฒนา จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำผลที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอีกครั้ง

2.3 ทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่น โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time series analysis) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - Way Analysis of Variance with Repeated Measures) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินใบงานกลุ่ม รายงานบันทึกการสนทนากลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้รายบุคคล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อตรวจสอบพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และทำการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

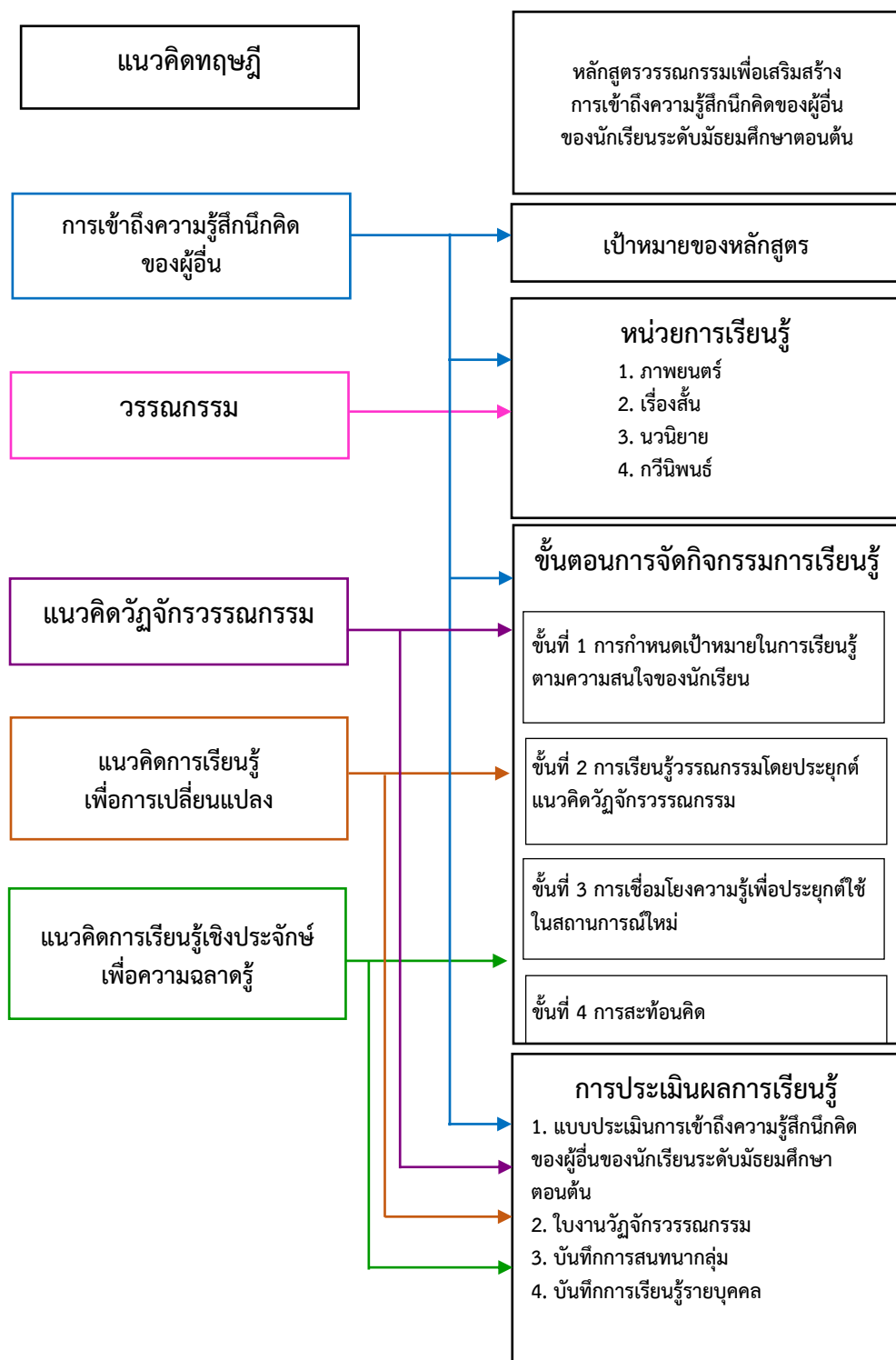
1. ผลการศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นได้เป็น 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการสนองตอบอย่างเหมาะสม จากนั้นนำกรอบคุณลักษณะไปสัมภาษณ์นักวิชาการมีผลงานเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นสามารถสรุปได้ว่า 1) การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการเข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเอง เข้าใจจุดดีและจุดด้อยของตนเอง การรับรู้ การคาดเดาความรู้สึกจากการแสดงออกของผู้อื่น การแปลความหมายจากสีหน้าและท่าทาง สามารถบรรยายและอธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเอง ระดับที่ 2 เข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น ระดับที่ 3 อธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น 2) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการรับความรู้สึกได้อย่างรวดเร็วสามารถสะท้อนความรู้สึกของผู้อื่นได้ตรงตามเรื่องราว และพยายามทำความเข้าใจในการกระทำ หาเหตุผลเพื่อที่จะเข้าใจเขามากขึ้น และยอมรับเขา โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ระดับที่ 2 เข้าใจในการกระทำของผู้อื่น ระดับที่ 3 ยอมรับ

ผู้อื่น และ 3) การสนองตอบอย่างเหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนที่เป็นมิตรกับผู้อื่นด้วยการใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูดกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะสามารถปรับตัวและยืดหยุ่นเมื่อเจอสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด สามารถแสดงพฤติกรรมสนองตอบผู้อื่นด้วยการสื่อสารที่ดี และยินดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมเมื่อมีโอกาส โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เป็นมิตรกับผู้อื่น ระดับที่ 2 ปรับตัวและยืดหยุ่นระดับที่ 3 อาสาช่วยเหลือ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกรักนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 หลักการของหลักสูตรวรรณกรรมฉบับนี้จัดเป็นหลักสูตรเสริม (Enriched Curriculum) ที่สามารถนำไปเสริมหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสามารถนำไปเสริมหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ใคร่ครวญสะท้อนคิดภายในตัวบุคคล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดภายในจิตใจของนักเรียน โดยออกแบบกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้น การเรียนรู้ระดับพื้นฐาน (Surface) การเรียนรู้ระดับลึก (Deep) และการเรียนรู้ระดับเชื่อมโยง (Transfer) ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความฉลาดรู้ (Visible Learning for Literacy) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาหลักสูตร

2.2 เป้าหมายของหลักสูตร คือ เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน โดยครูให้นักเรียนแต่ละคนเลือกวรรณกรรมที่สนใจ 1 เรื่อง แล้วลงคะแนนเสียง โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นความรู้สึก โน้มน้าวหรือโต้แย้งเพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้คิดทบทวนอีกครั้ง

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้วรรณกรรมประยุกต์แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม

2.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนเรียนออกเป็นกลุ่มละ 6 - 7 คน กำหนดบทบาทของนักเรียนในแต่ละกลุ่มเป็น 3 บทบาท ได้แก่ ผู้สรุปเรื่อง ผู้วิเคราะห์ และผู้เชื่อมโยง

2.2 ให้นักเรียนศึกษาวรรณกรรมตามที่กำหนด ครูแบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับบทบาทหมุนเวียนกันไปจนทุกบทบาท เมื่อนักเรียนได้รับบทบาทใดก็จะต้องทำใบงานตามบทบาทที่ได้รับ

ขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

3.1 ครูสร้างบรรยากาศห้องเรียนให้ผ่อนคลายเพื่อให้นักเรียนสงบนิ่ง

3.2 ให้นักเรียนลองสมมติตัวเองเข้าไปอยู่ในเรื่องราวของวรรณกรรมหรือคิดถึงละครที่ชื่นชอบในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ให้นักเรียนฟังคำถามจากครูแล้วเขียนคำตอบลงในกระดาษเปล่า

3.3 ให้นักเรียนพลิกกระดาษอีกด้าน ฟังคำถามจากครูอีกครั้งแล้วเขียนคำตอบลงไป โดยคำถามจะเน้นการเชื่อมโยงและประยุกต์จากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดและการมีแนวโน้มพฤติกรรมที่ดีขึ้น

3.4 ให้นักเรียนนำเสนอผลงานภายในกลุ่ม โดยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม นำเสนอสิ่งที่ตนเองเขียนทีละคนจนครบทุกคน แล้วให้นักเรียนร่วมกันบันทึกสรุปการสนทนากลุ่ม

3.5 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 - 3 คน แล้วสนทนาอย่างอิสระเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำไป

ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิด ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาวรรณกรรม ผ่านแอปพลิเคชันกูเกิลฟอร์ม (Google Form)

2.4 การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ แบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 4 หน่วยตามประเภทของวรรณกรรมที่เรียงลำดับการศึกษาจากง่ายไปยาก ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภาพยนตร์ เป็นวรรณกรรมใช้สื่อประสมทั้งภาพ แสง และเสียง ภาษาเป็นภาษาสนทนาที่เข้าใจง่าย ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง Charlotte's Web : แมงมุมเพื่อนรัก ภาพยนตร์เรื่อง Inside Out : มหัศจรรย์อารมณ์อลเวง และภาพยนตร์เรื่อง Wonder: ชีวิตมหัศจรรย์วันเดอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องสั้น เป็นวรรณกรรมขนาดสั้น มีตัวละครน้อยและมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อนเล็กน้อย ได้แก่ ชุดเรื่องสั้นเรื่องครอบครัวกลางถนน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 นวนิยาย เป็นวรรณกรรมขนาดยาว ตัวละครมากขึ้น และมีโครงเรื่องซับซ้อนมากขึ้น แต่ใช้ระดับภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ได้แก่ นวนิยายเรื่องอ้อก็รักฉัน และชีวิตมหัศจรรย์ของเรา และนวนิยายเรื่องเวลาในขวดแก้ว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กวีนิพนธ์ เป็นวรรณกรรมที่มีการเลือกสรรคำ ต้องอาศัยการแปลความ ตีความ และตีวิเคราะห์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ กวีนิพนธ์เรื่องหัวใจห้องที่ห้า และกวีนิพนธ์เรื่องม่านบังฟ้า

ทั้งนี้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ครูใช้สื่อการเรียนรู้ คือ วรรณกรรมที่เสริมสร้าง การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนจำนวน 8 เรื่อง สื่อนำเสนอประกอบการสอน (Power Point) ใบงานวัฏจักรวรรณกรรม บันทึกการสนทนากลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้ รายบุคคลโดยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม

2.5 การประเมินผลการเรียนรู้

2.5.1 การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative assessment) ประเมิน เพื่อดูพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนหลังจบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ตั้งแต่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 3 โดยใช้แบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน (BARS) โดย ให้นักเรียนประเมินตนเอง ผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ประกอบกับการ ตรวจสอบผลงานของนักเรียน

2.5.2 การประเมินเพื่อสรุป (Summative assessment) ประเมิน เพื่อเปรียบเทียบการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึก นึกคิดของผู้เรียน (BARS) โดยให้นักเรียนประเมินตนเอง ผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัยสังเกตพฤติกรรม นักเรียน ในขั้นการเตรียมความพร้อม (ก่อนเรียน) เปรียบเทียบกับหลังจบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 (หลังเรียน)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้าง การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเชิงปริมาณ โดย วิเคราะห์คะแนนพัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างได้เรียนตามหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อ เสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนน เฉลี่ยการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนจากการวัดซ้ำอย่างน้อย 2 ช่วงระยะเวลาแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 132.132$, $df = 2.245$, 56.134 , $p = .000$) ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างสมาชิก	1832.608	25	73.304	
ภายในสมาชิก	3167.636	27.245	116.264	
ครั้งที่ประเมิน	2663.659	2.245	1186.289	132.132*
ความคลาดเคลื่อน	503.977	56.134	8.978	
รวม	5000.244	52.245		

* $p\text{-value} \leq .05$

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองในการประเมินครั้งที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คะแนนเฉลี่ย รายคู่	ประเมินครั้งที่ 1 ($M = 23.513$)	ประเมินครั้งที่ 2 ($M = 27.256$)	ประเมินครั้งที่ 3 ($M = 29.448$)	ประเมินครั้งที่ 4 ($M = 31.922$)	ประเมินครั้งที่ 5 ($M = 37.000$)
ประเมินครั้งที่ 1	-	3.743*	5.935*	8.408*	13.486*
ประเมินครั้งที่ 2	-	-	2.192*	4.666*	9.743*
ประเมินครั้งที่ 3	-	-	-	2.473*	7.551*
ประเมินครั้งที่ 4	-	-	-	-	5.078*
ประเมินครั้งที่ 5	-	-	-	-	-

* $p\text{-value} \leq .05$

จากผลการวิเคราะห์พัฒนาการของคะแนนเฉลี่ยการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า นักเรียนหลังผ่านการเรียนหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพัฒนาการที่สูงขึ้นตามลำดับระยะเวลาของการทดสอบ โดยในการประเมินครั้งที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.513 ($S.D. = 5.214$) การประเมินครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.256 ($S.D. = 4.641$) การประเมินครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.448 ($S.D. = 4.375$) การประเมินครั้งที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.922 ($S.D. = 3.792$) และการประเมินครั้งที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.000 ($S.D. = 3.346$)

นอกจากนี้ ผลการประเมินเชิงคุณภาพ พบว่า การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นนั้น นักเรียนสามารถบอกจุดเด่น และจุดด้อยของตนเองให้กับผู้อื่นได้ สามารถอธิบาย

ความคิด ความรู้สึก จากการสังเกตสีหน้า และท่าทางของผู้คนที่กำลังปฏิสัมพันธ์ด้วยการสังเกตสีหน้า และท่าทาง ของตัวละคร สามารถแปลความหมายจากการสังเกตสีหน้า ท่าทาง และพฤติกรรมการแสดงออกว่าผู้อื่นมีความคิดอย่างไร นักเรียนสามารถบอกได้ว่าในแต่ละสถานการณ์จะทำให้แต่ละบุคคลแสดงพฤติกรรม ลักษณะนิสัยออกมาแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และสามารถบอกได้ว่าพฤติกรรมนั้นมีความเหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์หรือไม่ มีความพยายามหาเหตุผลต่าง ๆ

ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้คนนั้นแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา และระบุเหตุผลได้ถูกต้อง นักเรียนยินดีทำความรู้จักสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือคนที่เพิ่งรู้จักกันมากขึ้น ทำกิจกรรมต่างร่วมกับผู้อื่นได้ โดยไม่แบ่งแยกกลุ่มเขากลุ่มเรา แสดงท่าทีและพูดอย่างสุภาพ มีกาลเทศะ ปฏิบัติตัวต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ชื่นชมผู้อื่นเมื่อทำความดีหรือประสบความสำเร็จ ระวังอารมณ์ได้ดีเมื่อเจอสถานการณ์ต่าง ๆ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น อาสาทำงานในส่วนที่เชื่อว่าตนเองสามารถทำได้ และให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ด้านผู้สอน มีเทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อ สอนสนุก เข้าใจง่าย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ มีการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการสังเกต การคิด การจับใจความการตีความ และเชื่อมโยงสถานการณ์ต่าง ๆ มีการปรับเนื้อหาเข้ากับยุคสมัย ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนไปปรับปรุงตนเอง และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เวลาที่มีความเหมาะสมที่จัดกิจกรรมในวันหยุด ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างที่คุ้มค่า แต่บางครั้งกิจกรรมการอ่านใช้เวลาานาน และนักเรียนมีความสามารถแตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนที่ใช้เวลาเรียนรู้น้อยกว่าต้องรอนาน

อภิปรายผล

1. การศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แม้ว่าผลจากการจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจะสรุปคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้เป็น 3 คุณลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดนิยามคุณลักษณะรวมทั้งระบุพฤติกรรมบ่งชี้และพฤติกรรมสำคัญที่แสดงออกถึงการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การจะมีความเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง รู้ความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง จึงจะนำไปสู่การเข้าใจผู้อื่นและการแสดงออกที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ สุริยะไชย ที่ศึกษาความสัมพันธ์การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่

ตนเอง พบว่า การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตระหนักรู้ในตนเอง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม พฤติกรรมบ่งชี้คือการพยายามหาเหตุผลต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้คนนั้นแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาได้ถูกต้องและยุติธรรม ไม่ใช่ความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินผู้อื่นว่าเป็นคนอย่างไร โดยมีพื้นฐานของการเข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมในชีวิตที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักเรียนในวัยนี้มีระดับการเอาใจเขามาใส่ใจเราแตกต่างกัน การสนองตอบอย่างเหมาะสม เป็นการปรับตัวได้ง่าย รู้จักคิดยืดหยุ่น ซึ่งวัยรุ่นมักจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (ทัศนีย์ สุริยะไชย, 2554) เมื่อพบเจอสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากความคาดหวังจะส่งผลให้นักเรียนวัยนี้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมบ่งชี้ของการสนองตอบอย่างเหมาะสมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงระบุถึงการระงับอารมณ์ได้ดี และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ผลการพัฒนาแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รูปแบบของแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นแบบประเมินที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ ซึ่งจะให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมในทุกระดับ มีความชัดเจนในการแปลความหมายของพฤติกรรมในระดับต่าง ๆ สอดคล้องกับ รัชนิวรรณ วณิชยณอม ที่กล่าวว่าการประเมินโดยใช้พฤติกรรมกำหนดระดับจะทำให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมทุกระดับ มีความตรงไปตรงมา โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อแบบประเมินว่า แม้ว่าแบบประเมินมีหลายข้อ แต่รูปแบบสั้น กระชับ เข้าใจง่าย นอกจากนี้ ครูผู้ร่วมวิจัยก็มีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน (รัชนิวรรณ วณิชยณอม, 2548)

2. การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรมเป็นกิจกรรมกลุ่มในการเรียนรู้วรรณกรรมที่แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน โดยใช้พลังความคิดของกลุ่มในการร่วมกันเรียนรู้ จากง่ายไปยากตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความฉลาดรู้ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับลึก พัฒนาไปสู่ระดับเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร แต่ก็ประสบปัญหาจึงได้กลับมาทบทวนและปรับปรุงแก้ไข โดยมีข้อค้นพบปัญหาด้านเวลา เนื่องจากการศึกษานำร่องครั้งแรกเป็นการออกแบบหลักสูตรในลักษณะหลักสูตรเสริมรายวิชาภาษาไทยเพิ่มเติม (วรรณกรรมปัจจุบัน) แต่ประสบปัญหาด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ แม้ว่ารายวิชานี้จะมี 2 คาบต่อเนื่องกัน (100 นาที) แต่การดูภาพยนตร์หรืออ่านวรรณกรรมจะไม่สามารถทำให้เสร็จสิ้นภายใน 2 คาบ

นั้นได้ ในเบื้องต้นผู้วิจัยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) โดยให้ผู้เรียนอ่านหรือดูวรรณกรรมมาล่วงหน้าพบว่านักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ แม้ว่าผู้วิจัยจะตัดทอนเนื้อหาให้สั้นลงแล้วก็ตาม ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ค้นพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าห้องเรียนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ (Chen, L. L., 2016) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติซึ่งไม่สอดคล้องกับความสนใจ วัย และบริบทอื่น ๆ ของผู้เรียน ผลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการพบว่า ผู้เรียนให้เหตุผลว่าตนรู้สึกอาย และเป็นกิจกรรมของเด็ก ๆ และกลัวเพื่อนล้อ ซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดของกิจกรรมบทบาทสมมติที่ระบุว่านักเรียนบางคนอาจไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมหรืออาจไม่ต้องการแสดงทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมบทบาทสมมติ เพราะการขาดทักษะทางสังคมหรือไม่เต็มใจ การจัดเตรียมและกิจกรรมควรจัดในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ นอกจากนี้การที่นักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นจึงรู้สึกไม่สบายใจที่จะแสดงออกหน้าชั้นเรียนต่อหน้าเพื่อนที่ไม่สนิทกันมากนัก และผู้วิจัยไม่ใช่ครูประจำ นักเรียนจึงรู้สึกไม่คุ้นเคย รวมถึงผลกระทบจากสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเสมอไปแม้ว่างานวิจัยมากมายยืนยันว่าการใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้ก็ตาม และเป็นประเด็นที่ควรทำการศึกษาและวิจัยต่อไป นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรม ผู้เรียนขาดความมั่นใจและมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ผู้วิจัยกลับไปทบทวนการออกแบบกิจกรรม และปรับลดบทบาทในกิจกรรมจาก 5 บทบาทเป็น 3 บทบาท ได้แก่ ผู้สรุป ผู้วิเคราะห์ และผู้เชื่อมโยง นอกจากนี้ได้ปรับการทำใบงานรายบุคคลให้เป็นการทำใบงานคู่ เพื่อกิจกรรมกลุ่มจะมีจำนวนนักเรียนกลุ่มละ 5 - 7 คน และเพื่อให้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีความเป็นไปได้ในบริบทของไทย สำหรับการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องการความเป็นส่วนตัว นักเรียนบางคนไม่ยอมให้เพื่อนอ่านบันทึกการเรียนรู้ของตน รู้สึกเบื่อที่กิจกรรมต้องเขียนหลายใบงาน ผู้วิจัยจึงใช้กูเกิลฟอรมพบว่านักเรียนมีสมาธิและเขียนบันทึกผ่านการสะท้อนคิดได้ละเอียด มากขึ้น

จากนั้น ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 ปรับปรุงหลักสูตรให้มีลักษณะเป็นหลักสูตรเสริมที่เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกเวลาเรียน โดยจัดกิจกรรมในวันเสาร์ ผู้วิจัยยังยังคงใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมเป็นหลักเช่นเดิม แต่ในขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ มีการปรับปรุงโดยใช้วิธีการตั้งคำถามและสนทนากลุ่มแทน โดยเพิ่มเติมแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิด ซึ่งเป็นทบทวนการเรียนรู้และสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านงานเขียน ผลการศึกษานำร่องครั้งที่ 2 พบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือ

และกระตือรือร้นเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีนักเรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนอยู่บ้าง แต่การเขียนบันทึกการเรียนรู้รายบุคคลโดยใช้กูเกิลฟอร์มทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและสะท้อนการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรจากการศึกษานำร่อง 2 ครั้ง ทำการจัดกิจกรรมเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ภายใต้บริบทการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทย ที่สำคัญหลักสูตรนี้พัฒนาภายใต้ข้อจำกัดของนักเรียนไทยในปัจจุบัน จุดแข็งของหลักสูตรคือการวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเชื่อได้ว่าเมื่อนักเรียนผ่านหลักสูตรนี้ไปจะมีการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสูงขึ้น

3. การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเพิ่มขึ้น ซึ่งอภิปรายได้ว่าการที่ผู้เรียนได้เลือกเรียนเนื้อหาที่ตนเองสนใจ รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายในการเรียนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนช่วยให้ผู้เรียนรับรู้แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ เนื่องจากทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน (Fisher, D. B. et al., 2016) และส่งอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ สำหรับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมีความเหมาะสม เนื่องจากบทบาทของวรรณกรรมเป็นการจำลองประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ โดยเรียงเรียง และเล่าผ่านเรื่องราว ซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับความจริงหรืออาจจะเป็นเรื่องสมมติ และเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้วรรณกรรมโดยผ่านกระบวนการคิดก็จะได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ หากครูใช้ชุดคำถามการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เดิมมาเทียบเคียง แล้วเชื่อมโยงข้อคิดไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยงานวิจัยของบลาสโกและโมรีโต (Blasco, P.G & Moreto, G., 2012) ที่ศึกษาผลของการใช้ภาพยนตร์เพื่อพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของคณาจารย์และนักศึกษาแพทย์ พบว่าการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับสภาพของมนุษย์ผ่านภาพยนตร์ สามารถเพิ่มศักยภาพการรักษาที่ลึกซึ้ง เนื่องจากการขยายประสบการณ์ให้กว้างขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรมเป็นกิจกรรมกลุ่มในการเรียนรู้วรรณกรรมที่แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการพึ่งพากันในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของโดแกน (Dogan, B., & Kaya-Tosun, D., 2020) ที่ประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรม พบว่า มีคะแนนทักษะทางสังคมในโรงเรียนสูงขึ้นกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้วรรณกรรมแบบปกติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การสะท้อนคิดโดยการสนทนากลุ่ม การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียน

มีความสามารถในการเข้าใจตนเองทั้งด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม โดยการเปลี่ยนกรอบความคิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ใหม่ไปสู่กรอบความคิดที่กว้างและลุ่มลึกขึ้น (Taylor, E. W., 2009) ทำให้ผู้เรียนพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น การทบทวนการเรียนรู้และสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านงานเขียนบันทึกการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้สอนควรศึกษาธรรมชาติของนักเรียนก่อนเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่น เนื่องจากนักเรียนในแต่ละช่วงวัยมีลักษณะและพัฒนาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และผู้สอนควรมีเวลาที่ยืดหยุ่นเพื่อให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกันได้ใช้เวลาเรียนรู้อย่างเต็มที่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะเวลาพอสมควรจึงจะเกิดประสิทธิภาพการฝึกฟังอย่างลึกซึ้งและฝึกสนทนากลุ่มอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้พัฒนาไปสู่สุนทรียสนทนาได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การทำวิจัยเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นควรทำในทุกระดับการศึกษาโดยคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างทักษะในอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ The Standard Team. (2561). เด็กรังแกกันไม่ใช่เรื่องเล็ก ย้อนดูสถิติพบไทยติดอันดับ 2 เด็กรังแกกันในโรงเรียน มีเหยื่อปีละ 6 แสนคน. เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2561 จาก <https://thestandard.co/bullying-at-school/>
- ทัศนีย์ สุริยะไชย. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเองกับการร่วมรู้สึกในวัยรุ่น. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณ รัดนไชย. (2555). สภาพ ปัญหาและการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน วรรณคดีและวรรณกรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มนตรี อินตา. (2562). SOFT SKILLS: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 153-167.
- รัชนิวรรณ วณิษย์ถนอม. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. วารสารข้าราชการ, 50(2), 10-24.
- รัตน์ทัตย์ สัจจพันธุ์. (2549). สุนทรียรสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: ณ เพชร สำนักพิมพ์.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา. (2555). สุขวิทยาจิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2) วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). ปลุกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนในศตวรรษใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัดนักการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนวรรณ. (2520). ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ. (2651). ทำยังไงจะรู้จักรู้ใจลูกวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9610000100087>.
- Blasco, P.G & Moreto, G. (2012). Teaching Empathy through Movies: Reaching Learners Affective Domain in Medical Education. Journal of Education and Learning, 1(1), 22-34.
- Chen, L. L. (2016). Impacts of flipped classroom in high school health education. Journal of Educational Technology Systems, 44(4), 411-420.
- Dogan, B., & Kaya-Tosun, D. (2020). An effective method in improving social skills: Literature circles. International. Journal of Educational Methodology, 6(1), 199-206.
- Eagleton, R. (2019). Literature: Why It Matters. Cambridge: Polity Press.
- Fisher, D. B. et al. (2016). Visible Learning for Literacy, Grades K-12: Implementing the Practices That Work Best to Accelerate Student Learning. California: Corwin Publishers.
- Hodges, G. C. (2010). Reasons for reading: why literature matters. Literacy, 44(2), 60 - 68.

- Perry, M. S. (2019). Literature for the Twenty-first Century: Developing Multimodality and Entrepreneurial Skills through Literature-Based Assessments. *Kritika Kultura*, 33(5), 428 - 454.
- Taylor, E. W. (2009). *Fostering transformative learning Transformative learning in practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- World Health Organization. (1997). *Life Skill Education for Children and Adolescents in Schools*. Switzerland: Programme on Mental Health.